

Foto: A. Bär/NIBIO

Populære ville planter for pollinatorer i kulturlandskapet

De ville pollinatorene våre er truet blant annet fordi matfatet deres forsvinner. Matfatet til pollinatorene består av et mangfold av planter som gir dem tilgang på blomster fra tidlig vår til sein høst. Her følger en oversikt over noen av de ville pollinatorene sine favoritter blant plantene i kulturlandskapet.

POLLINATORENE OG DERES MATFAT ER TRUET

Pollinatorene våre er truet fordi leveområdene deres, som for eksempel blomsterrike semi-naturlige enger (naturbeitemark og slåttemark), kystlynghei og semi-naturlige strandeng, forsvinner på grunn av arealendringer som urbanisering, gjengroing og overgang til mer intensivt jordbruk. Arealendringene har også ført til at 31% av artene av humler og andre villbier er truet i Norge. Pollinerende insekter har en viktig rolle gjennom sitt bidrag til pollinering av viktige matplanter og nesten 90% av alle ville planter er

avhengige av pollinatorer for å reproducere seg. I Norge er ville bier, inkludert humler, og blomsterfluer ansett som de viktigste ville pollinatorene.

POLLINATORENE TRENGER ET MANGFOLD AV PLANTER

Pollinatorer trenger mat, i form av nektar og pollen, fra vår til høst og ulike pollinatorer foretrekker ulike typer blomster. Derfor er det viktig at pollinatorene har tilgang på ulike planter i landskapet som blomstrer til forskjellig tid. Pollinatorene bruker tungen til

å suge opp nektar fra blomster. Noen pollinatorer, som for eksempel små villbier og blomsterfluer, har korte tunger og foretrekker derfor å spise nektar fra åpne blomster med korte kronrør som for eksempel tepperot og bakkesoleie. Mange humler derimot har lange tunger og foretrekker å besøke blomster med dype kronrør som for eksempel rødkløver og hvitkløver. Det er også forskjell mellom kvalitet og mengde av nektar og pollen som plantene tilbyr pollinatoren. Blant pollinatoren er noen blomster derfor mer populære som matressurs enn andre.

HVORDAN KAN VI TA VARE PÅ VIKTIGE PLAN-TER FOR POLLINATORENE?

I det moderne kulturlandskapet kan det være langt mellom leveområder med et stort mangfold av blomsterressurser. Derfor må vi ta vare på blomstene som allerede finnes i landskapet samtidige som vi bør skape flere blomstrrike områder. Skjøtsel av blomsterrike naturtyper som semi-naturlige enger og veikanter kan være viktig for å bevare de blomsterressurser som allerede finnes. Men noe så enkelt som ikke å slå

blomstrende deler av gressplen kan også bidra til å gi pollinatoren mer mat – spesielt i byområder hvor naturen ikke får så mye plass. For å skape nye blomstrende leveområder kan man også høste frø fra lokale ville planter og så disse ut i hagen eller i potter på altanen. I Frøboka (se referanselisten) kan du finne gode råd om hvordan du enkelt kan høste og så blomsterengfrø.

TI POPULÆRE PLANTER FOR POLLINATORER

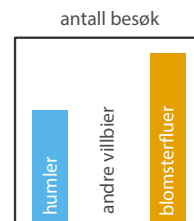
Her presenterer vi 10 populære ville planter for pollinatorer basert på resultater fra prosjektet BE(E) DIVERSE, ledet av NIBIO. I prosjektet registrerte vi besøk av ville bier og blomsterfluer på ville plantearter i semi-naturlige enger og veikanter i Trondheim. De populære plantene er de hvor det i prosjektet ble observert flest besøk av pollinatorer. Andelen av observerte besøk fra humler, andre ville bier og blomsterfluer er presentert for hver plantearter for å gi en oversikt over hvilke pollinatorgrupper planten tiltrekker seg. Alle plantene som er presentert er vanlige i hele landet.

Blåknapp

Blåknapp blomstrer seint på sesongen i en periode hvor mange andre planter er avblomstret. Den tiltrekker seg derfor mange pollinatorer.

I tillegg til semi-naturlig eng og veikanter, vokser blåknapp i kystlynghei, åpen skog, myr og strandberg.

Blåknapp *Succisia pratensis* med blomsterflue.
Foto: A. Bär/NIBIO

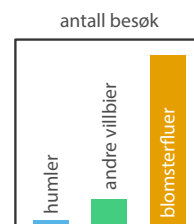
Bakkesoleie

Bakkesoleie blomster fra mai til september og tilbyr derfor mat til pollinatorer gjennom det meste av vekstsesongen.

Bakkesoleie har en åpen blomst som er spesielt attraktiv for blomsterfluer og andre insekter med korte tunger.

Bakkesoleie er vanlig i semi-naturlig eng, dyrka mark, veikanter og i åpen skog.

Bakkesoleie *Ranunculus acris*.
Foto: M.V. Henriksen/NIBIO

Firkantperikum

Firkantperikum blomstrer i perioden juli til september.

Firkantperikum produserer ingen nektar men er likevel populær blant blomsterfluene som samler pollen fra planten.

Firkantperikum vokser i semi-naturlig eng, veikanter, tørrbakker og skogkanter.

Firkantperikum *Hypericum maculatum*.
Foto: B. Bele/NIBIO

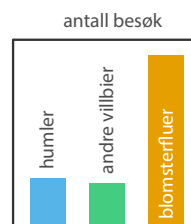
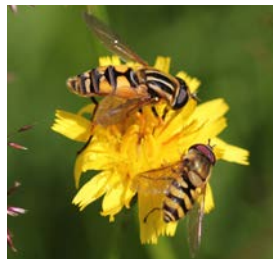
Følbom

Følbom blomstrer i juli til oktober. Den er svært populær seint på sesongen for både bier og blomsterfluer når det er få andre arter i blomst.

Følbom har en åpen blomst hvor nektar er lett tilgjengelig for pollinatorene.

Følbom vokser i semi-naturlig eng, veikanter, skog og strandeng.

Følblomm *Scorzoneroïdes autumnalis* med blomsterfluer. Foto: B. A. Hatteland/NIBIO

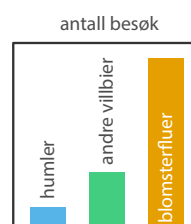
Grasstjerneblom

Grasstjerneblom blomstrer fra juni til september og kan ha mange blomster på et lite område.

Planten er spinkel og er derfor mest besøkt av små og lette pollinatorer som blomsterfluer og andre villbier.

Grasstjerneblom vokser i semi-naturlig eng, veikanter og skogkanter. Den finnes også i noe gjødsle eng.

Grasstjerneblom *Stellaria graminea*
Foto: B. Bele/NIBIO

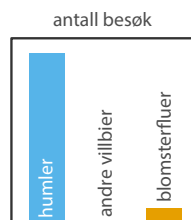
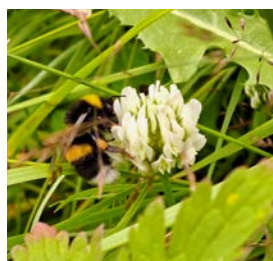
Hvitkløver

Hvitkløver er viktig for pollinatorene gjennom hele sesongen etter som den har en lang blomstringsperiode fra juni til september.

Hvitkløver har blomster som består av lange kronrør hvor nektaren er samlet i bunnen. Humlene med sine lange tunger er eksperter på å nå ned til nektaren.

Hvitkløver vokser i semi-naturlig eng, dyrka mark, beita skog og veikanter. Planten kan være innsådd i både eng og plen.

Hvitkløver *Trifolium repens* med jordhumle.
Foto: A. Bär/NIBIO

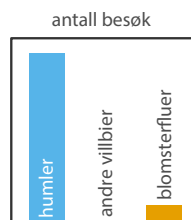
Rødkløver

Rødkløver har en lang blomstringstid fra mai til september og er derfor viktig for pollinatorene gjennom hele sesongen.

Blomstene til rødkløver har spesielt lange kronrør hvor nektar er samlet nederst. Den tiltrekker seg derfor ofte humlene med de lengste tungene som for eksempel hagehumler.

Rødkløver vokser i semi-naturlig eng, dyrka mark, skogkanter og veikanter. Planten er ofte innsådd i eng.

Rødkløver *Trifolium pratense* med åkerhumle *Bombus pascuorum*. Foto: M. Karlo/NIBIO

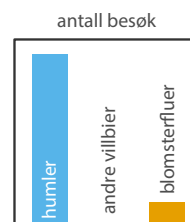
Rødknapp

Rødknapp blomstrer midt på sommeren fra månedsskiftet juni/juli til august.

Rødknapp er spesielt populær for humler. Planten har en stor blomst hvor flere humler kan samle nektar og hvile samtidig.

Planten er vanligst i semi-naturlig eng, men finnes også i veikanter og tørrbakker.

Rødknapp *Knautia arvensis* med jordhumler *Bombus s. str.* Foto: M.V. Henriksen/NIBIO

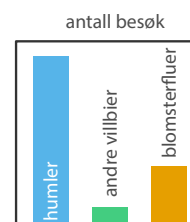
Skogstorkenebb

Skogstorkenebb blomstrer i perioden mai til juli og er derfor en viktig ressurs for pollinatorene i den første delen av sesongen.

Blomsten til skogstorkenebb er spesielt attraktiv for humlene.

Skogstorkenebb vokser i semi-naturlig eng, veikanter og skog.

Skogstorkenebb *Geranium sylvaticum*.
Foto: A. Bär/NIBIO

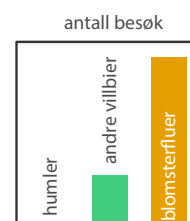
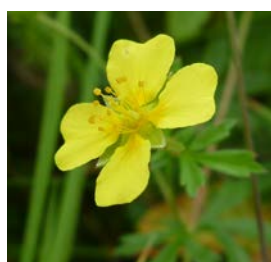
Tepperot

Tepperot blomstrer fra juni til august.

Arten har en åpen blomst hvor nektaren er lett tilgjengelig for blomsterfluer og andre små pollinatorer.

Tepperot vokser i semi-naturlig eng, kystlynghei, skog og myr.

Tepperot *Potentilla erecta*.
Foto: A. Bär/NIBIO

REFERANSER:

Artsdatabanken (2021). Mange pollinerende insekter på Rødlista. Norsk rødliste for arter 2021. <https://www.artsdatabanken.no/rodlisterforarter2021/fordypning/mangepolli>. Nedlastet <08/12/2023>.

Bele, B. og Norderhaug, A. 2008. Bondens kulturmarksflora for Midt-Norge. Bioforsk FOKUS 3(9), 121 s.

Elven, R., Bjorå, C., Fremstad, E., Hegre, H. og Solstad, H. 2022. Norsk Flora. Samlaget.

Johansen, L., Albertsen, E. Bär, A. Hansling, H.M., van der Veen, B., Vinge, H., Wehn, S., Solbu, E. og Henriksen, M.V. 2023. Ivaretagelse av ville pollinatorer og planter tilknyttet kulturlandskapet i byutviklingen. Oppsummering av forskningsprosjektet BE(E) DIVERSE. NIBIO rapport (9) 124.

Hovstad, K. A., Johansen, L., Arnesen, G., Svalheim, E. og Velle, L. G. (2018). Semi-naturlige naturtyper. Norsk rødliste for naturtyper 2018. Hentet (08.12.2023) fra <https://www.artsdatabanken.no/Pages/259194>

Svalheim, E. (red). Aamlid, T.S., Bär, A., Bele, B., Daugstad, K., Hatteland, B.A., Henriksen, M.V., Hetland, M.V. og Sundsdal, K.R. 2021. Frøboka – Håndbok for innsamling av lokale frø til insektsvennlig blomstereng. Fagboklaget.

Totland, Ø., Hovstad, K. A., Ødegaard, F. og Åström, J., 2013. Kunnskapsstatus for insektpollinering i Norge - betydningen av det komplekse samspillet mellom planter og insekter. Artsdatabanken, Norge

FINANSIERING:

Norges forskningsråd, prosjekt 280715

FORFATTER:

Line Johansen line.johansen@nibio.no, Annette Bär og Marie V. Henriksen.